

Dimenziók

A MAOE VI. tematikus kiállítása

D. UDVARY ILDIKÓ

REÖK Palota, Szeged, 2019. IX. 16. – XI. 17.

A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete 2019-ben, immár hatodik alkalommal rendez „szalon jellegű” tematikus kiállítást tagjai számára, ezúttal *Dimenziók* címmel. Az elmúlt évtizedekben számos hasonló kiállítás, konferencia és szimpózium is szerveződött, körüljárva a fogalom jelentéstartalmának bővülését. A korábbi alkalomhoz hasonlóan a kiállítás termeiben most is digitális printekkel találkozhatnak a látogatók. A 2012-ben elsőként rendezett *Valóság és illúzió* című tematikus kiállítás a MACIVA és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének közös rendezvénye volt a cirkusz és varieté témakörében, a Fővárosi Nagycirkusz épületében. A helyszín speciális installációs rendszert és téralakítást kívánt, ezért ezen a kiállításon szerepeltek először eredeti művek helyett azok digitális másolatai. A rendszerszerűen kialakított

installálás a műalkotásokat minél áttekinthetőbb módon igyekezett elrendezni, kontextusba szervezni.

A speciális installációs struktúrát a kiállítások tematikáinak, látványterveinek, katalógusainak ötletgazdája, Sárkány Győző tervezte.

A 2013-ban megrendezett második kiállítás a négy elem témája köré szerveződött négy helyszínen. Ennek részeként a szentendrei Vizes Nyolcas Uszoda és Szabadidőközpontban

72 mű nagyított printjeiből állt össze a *Víz alatti tárlat*, melynek

rendhagyó helyszíne az uszoda medencéje volt. 2014-ben a *Labirintus*

című kiállítást a szentendrei MűvészetMalom udvarán felépített, 63 négyzetméter alapterületű Labirintus-ház kísérte, melynek falaira a 610 alkotó műveinek digitalizált másolatai kerültek fel többszörözött ismétlődésükkel erősítve fel a labirintusélményt.

A *Harmónia*-kiállításhoz kapcsolódott 2015-ben a V8 uszoda falán elhelyezett 500 négyzetméteres installáció 11 művész 6×6 méteresre nagyított alkotásával. Ekkor került kialakításra a folytonosan variálható, úgynevezett *Harmónia-Tér-Kép* is, (1×1,8×12 m) ahol az alkotások és a művészek portréi egy 15×15 centiméteres négyzetlap két oldalán jelentek meg.

A dimenzió fogalma a meghatározottság és a szabadság világának közös alapja, rendezője. A kifejezéssel a tudomány számos területén találkozhatunk a matematikától a fizikán, csillagászaton, pszichológián át egészen a művészetig, a szó alkalmazási területe rendkívül széles. Köznapi értelemben kiterjedés, nagyságrend a leggyakrabban használt jelentése, de eredeti latin tartalma

fotó: Barák Péter

OLIVER ARTHUR: *Légy*, 2018, vászon, akril, 120×100 cm HUNGART © 2019

fotó: Barák Péter

HÉRICS NÁNDOR: *Hommage à Borsi Flóra*, 2019, akril, neon, kevert technika, 90×65 cm, HUNGART © 2019

alaján („felmérés”) az érzékelésre, a tudatos-
ságra is utal. A tudományok és a mindennapok
szóhasználatában közismert dimenziófogalom
a művészet területén is megkerülhetetlen – a
gyakran hallott szófordulat, a „más „dimenzió”
–, akár a közvetlen érzékelhetőségre vonat-
koztatjuk, akár átvitt értelemben használjuk
a kifejezést. A köznap felfogás szerint a
körülöttünk található világ háromdimenziós,
ahol a három térbeli kiterjedéshez járul
negyedikként az idő. Bár az elméleti fizika
és matematika művelőitől hallhattunk már
sokdimenziós terekről, modellekről is, a
legtöbb ember számára szinte felfoghatatlan
a gondolkísérletek olykor misztikusnak tűnő
szövevénye. A művészt azonban az anyagi és
szellemi világ érzékelésére, megjelenítésére és
átformálására irányuló vágya számtalan nem
hétköznapi közelítésmód felé is elvezetheti.

2019-ben az előző évhez hasonlóan ismét
több mint hatszáz alkotó munkái láthatók
a REÖK Palota termeiben, ez jelzi a MAOE
tagjainak aktivitását. A beérkezett művek
műfaji megoszlása, kifejezőeszközei,
stílusjegyei összességében alig térnek el a
korábbiaktól. A munkákat idén is a nyelvi
pluralizmus jellemzi, ezt a szoros rendbe sorolt
reprográfiák helyezik közös dimenzióba.

A dimenziófogalom első programszerű értel-
mezése a művészetben Tamkó Sirató Károly
1936-ban Párizsban közzétett *Dimenzionista
manifesztumához*¹ köthető. A dimenzionizmus
a 20. század első felében végbement változá-
sokra adott különleges válasz volt, alapállását
tekintve a századelő és a 20. század első
harmadának művészi törekvéseihez illeszkedve
a korábbi – behatárolt és véglegesnek tekintett
– műfajok és evidenciák szétfeszítésére töre-
kedett. A természettudomány, a matematika
és az elméleti fizika új eredményei által erősen
befolyásolt projekt mintegy a futurizmus iker-
testvérének tekinthető. (A kiáltvány maga is a
kubizmust és a futurizmust említi forrásként.)
A tudományos fejlődés és a művészi látásmód
szoros kapcsolatára a művészettörténet
régibbi korszakaiból is számtalan példát
találhatunk, ám a tudomány művészetformáló
– paradox módon a korábbi kötöttségek
alól felszabaduló művészetet új módon
determináló – jellege csak ez idő tájt vált
nyilvánvalóvá. A nyitás az új művészi érzékelés
és gondolkodásmód irányába szinte kötelező
lett minden alkotó számára. A korabeli művészi
törekvések elméleti alapjukat immár olyan
tudományterületeken kezdték keresni, mint az
atomfizika vagy a szférikus tér matematikája.
A kor természettudósainak munkássága kiváló
kiindulópontot kínált mindehhez, s a dimenzió
kérdéskörével foglalkozó művészek magától
értetődő természetességgel hivatkoztak
a matematikus-filozófus Poincaré korábbi
megállapításaira.² A természettudományokhoz
egyre több szálon kapcsolódó művészek
számára rendkívüli inspirációt jelentettek a
negyedik dimenzióval³ vagy a tér-idő kontinu-
mokkal foglalkozó teóriák. „El kell fogadnunk,
hogy a tér és az idő nem különböző kategóriák,
egymással szembenálló abszolútumok,
mint ezt régebben hitték és természetesnek

fotó: Barák Péter

VEREBICS KATALIN: *Átváltozás II.*, 2018,
vásznon, vegyes technika, 90×70 cm, HUNGART © 2019

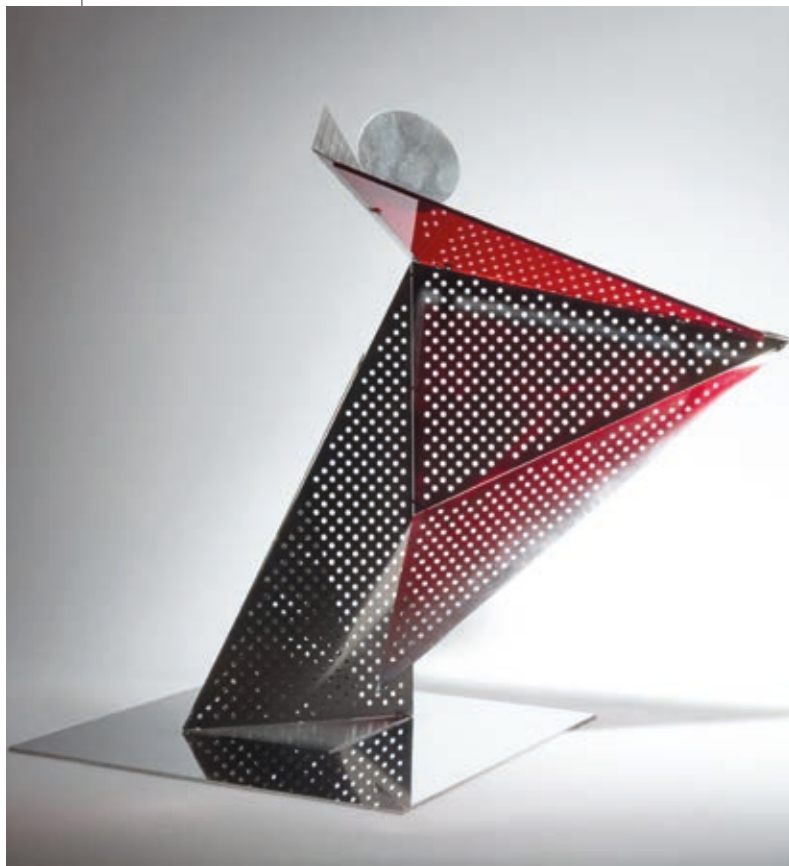

fotó: Barák Péter

BOLDI: *Genesis*, 2019, márvány, gránit, kőszobor faragás, 39×54×23 cm, HUNGART © 2019

fotó: Barák Péter

fotó: Barák Péter

tartották, hanem a nem euklidészi koncepció értelmében összefüggő dimenziók. Ezt a felfogást ösztönösen érezve vagy tudatosan magunkévá téve: egyszerre eltűnnek előlünk a művészetek összes régi határai és válaszfalai” – olvashatjuk a *Dimenzionizmus manifesztumában*.

Az új tudományos világkép a művészetben is fordulatot hoz: a sík kompozíció zárt egysége darabokra hullik a kubista kép több nézőpontú, relativizált látványában, a futurista művészek alkotásaiban új értelmet kap a mozdulat mint a tér és az idő metszéspontja. Egyes esetekben maga a folyamat válik a művek központi toposzává. Calder, Arp és Giacometti újraértelmezik a szobrászat korábbi felfogását, létrejönnek a mobiliszobrok. Tér és tömeg viszonylatában kiemelt szerephez jut a betöltetlen vagy betöltendő üresség. (A futurisztikus és kubisztikus alkotási mód kiegészül a korszak másik meghatározó irányzatával, a szürrealizmussal, mely az előző két „objektív” attitűd természetes párjaként a szubjektum világára helyezi a hangsúlyt. A szürrealizmus és az immár autonóm tudománnyá váló pszichológia – pszichoanalízis – kapcsolata szintén a tudomány és a művészetek összefonódását példázza, bár az előbbi két művészi törekvéssel szemben az *ábrázolás* helyett a *megjelenítés* problémái foglalkoztatják.)

A mostani kiállítás a modern természettudomány és a művészetek kapcsolódásának másfajta megközelítését mutatja. Mozgó szobrok, videóinstallációk, lézervények és kinetikus alkotások helyett a hagyományos művészi attitűddel készült alkotások egy redukciós folyamaton mennek keresztül: eredeti fizikai dimenzióiktól megfosztva, síkba transzponált *jelzések*ké válnak. Eltekintve e folyamat művészetszociológiai vonatkozásaitól (mint például a reprográfia kérdése), e redukció eredményeként a kiállítás egésze újrafogalmazza a cím által definiált tematikát. Az azonos méretűre transzformálás a fizikai kiterjedés redukálásával tesz kísérletet a művek esztétikai dimenzióinak feltárására. Ilyen értelemben ez a bemutató a korábbi kiállítások sorozatában a leginkább „teoretikus”, egyszerre operál a cím fizikai, esztétikai és hétköznapi definíciójával. Az eredeti művek átméretezésével, síkba transzponálásával az euklidészi világfelfogás irányába mozdul el, egyben az esztétikai dimenziók transzformálhatóságát is vizsgálja.

A kiállított művek között is számos alkotásban fedezhetők fel tudományos, elméleti kérdések, asztrofizikai, matematikai összefüggések vizuális átiratai, reprezentációi. A kiállítók egy része a természettudományos elméletekből kiindulva filozófiai kérdésekre reflektál. A dimenzió fogalmának mai alkalmazása szinte határtalanná vált, sokan kozmikus értelemben, a mikro- és a makrokozmosz, a rész és az egész viszonyában közelítették meg a témát. A tematika több szempontból összegzi a korábbi kiállítások (a négy elem, a káosz és rend, a harmónia) tartalmi képleteit is. Másrészt idén is többen választották a klasszikus értelemben vett kifejezőmódokat, kompozíciós toposzokat, lemondva a konceptuális művészi attitűd kínálati lehetőségekről. Többeknél a plusz dimenzió a transzcendens megnyilvánulását jelentette olykor konkrét szakrális utalásokkal összekapcsolva. Elsősorban egyes őszövétségi eseményeket preferáltak az alkotók, ennek megfelelően a világ teremtésére, a kozmikus robbanásra, a viláágúr,

PÉTER ÁGNES: *Éter*, 2018,

pvc, vinil, digitális print, 100×70 cm, HUNGART © 2019

BOJTI ANDRÁS: *Piros Moholyink*, 2019, krómácel, színes

üveg, lézervágás, 20×30×40 cm, HUNGART © 2019

SZÉKÁCS ZOLTÁN: *Üzenet a falon*, 2019, vászon, vegyes technika, 50x50 cm, HUNGART © 2019

a természet formai jelenségeinek gazdagságára vonatkozóan változatos anyagot találunk a kiállított művek között. A transzcendens dimenzió nem mindenütt köthető a szakralitáshoz, sok esetben inkább a tudományos felfedezésekhez kapcsolódó képzetekre, eddig ismeretlen dimenziók megsejtésére fókuszáltak az alkotók.

A MAOE minden tematikus tárlatához készült a kiállított művek színes reprodukcióit tartalmazó, kétnyelvű (magyar és angol) katalógus, mely a műfaji sokszínűség és az alkotások stílári változatossága ellenére egységes arculatot mutató kísérő kiadványa a kortárs magyar művészet egy jelentős szegmensének. A korábbi alkalmakhoz hasonlóan idén is lehetőség nyílt szakmai elismeréseket átadni mintegy 30 alkotó számára.

A Dimenziók című kiállításon az alábbi alkotók részesültek szakmai elismerésben:

Árva Zolta, Ázbej Kristóf, Berzy Katalin, Bojti András, Boldi, Bugyi István József, Gyárfás Gábor, Gyémánt László, Hérics Nándor, Hévízi Éva, Kányási Holb Margit, Kéri Mihály, Kovács Johanna, Könyv Katalin Éva, Markovics Ferenc, Módos Gábor, Nagámi, Nagy Barbara, Oliver Arthur, Péter Ágnes, Pirk László, Rényi Krisztina, Szávost Katalin, Székács Zoltán, Szepessy Béla, Tamus István, Vajda János, Varga-Amár László, Verebics Katalin, Weszelits András.

Jegyzetek

- 1 1936-ban Párizsban megfogalmazott avantgárd művészeti kiáltvány, melyet számosan elfogadtak és aláírtak.
- 2 Henri Poincaré művei magyarul is megjelentek a század elején. *Tudomány és föltevés* című 1908-ban kiadott könyve például részletesen foglalkozik a nem euklideszi geometria és a térképzetek kapcsolatával
- 3 A művészetek és a negyedik dimenzió matematikai alapjainak kapcsolatát elemezve Stephen Lipscomb az előzményeket egészen Dantéig vezeti vissza. Nézete szerint az *Isteni színjáték* a modern fizika és matematika által evidenciaként kezelt szférikus világegyetem leírása. (vö. S. L. Lipscomb: *Art Meets Mathematics in the Fourth Dimension*, 2011).